

Billedkunst 1.-2. og 3.-5. klasse
Omfang: 2-4 lektioner

Uro eller julepynt med skyer og fisk i keramik

I Kenyas Turkana-region tvinger hyppigere tørker mange til at opgive deres traditionelle nomadetilværelse, hvor man har levet af og med husdyrene. I stedet slår de sig ned ved Turkana-søens bred for at fiske. Det er også et grundtema i elevbogen 'Den store plan'.

I denne opgave skal I lave flotte keramikfisk, der både vil kunne bruges som julepynt eller til at hænge op i en uro.

I opgavearket er der skabeloner, så I kan vælge at arbejde med keramik eller andre materialer.

Inspiration til læringsmål:

- Eleverne skal lære, hvordan ler bliver til keramik.
- Eleverne skal lære at arbejde med pladeteknik.
- Eleverne skal lære at lave simpel dekoration i ler.
- Eleverne skal lære at anvende/lave en skabelon.
- Eleverne skal lære at glasere keramik.

Inspiration til tegn på læring:

- Eleverne kan anvende en skabelon.
- Eleverne kan anvende redskaber til dekoration af ler.
- Eleverne kan glasere et keramisk objekt.

Kompetencer og læringsmål:

Kompetenceområder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål
Billedkunst efter 3. klasse		
Billedfremstilling	Eleven kan udtrykke sig i plane, rumlige og digitale billeder	Skulptur og arkitektur 1: Eleven kan fremstille rumlige konstruktioner / Eleven har viden om materialer og sammenføjningsteknikker til at skabe rumlige konstruktioner
Billedanalyse	Eleven kan samtale om egne og andres billeder	Billedfunktion 2: Eleven kan redegøre for visuelle tegn herunder symbolers betydning / Eleven har viden om visuelle tegns betydning
Billedkunst efter 6. klasse		
Billedfremstilling	Eleven kan eksperimentere med og udtrykke sig i billeder med vægt på tematisering	Skulptur og arkitektur 3: Eleven kan arbejde eksperimenterende med rumlig form / Eleven har viden om forskellige metoder til udvikling af rumlig form
Billedanalyse	Eleven kan analysere og vurdere billeders anvendelse inden for forskellige kultur- og fagområder	Billedkomposition 1: Eleven kan analysere balance og rytme i billedudtryk / Eleven har viden om balance og rytme i billedudtryk

Opgaven

Tips til at arbejde med ler og brænding

Sidst i dette opgaveark finder du nogle praktiske fif til læreren, når I arbejder med ler på skolen. Læs om de forskellige typer af ler, pladeteknik, glasurtype og forglødnings- og brændingstemperaturer.

Hvilke materialer, hvis vi ikke har keramikovn?

Har I ikke adgang til en keramikovn, så kan skyen og fiskene laves i pap, mosgummi, karton, træ eller et andet stabilt materiale og herefter males med acrylmaling. Sky og fisk kan også laves i selvhærdende ler eller cernit.

Det skal I bruge:

- Stentøjs- eller lertøjsler (eller et af de andre materialer, vi nævner ovenfor)
- Penselglasurer i blå og grøn
- En kagerulle + underlag, f.eks. ostelærred – eller en lerruller
- Lerkniv
- Lerslynge
- Fire pinde. To pinde ca. 5 mm tykke og to pinde ca. 7-10 mm tykke
- Skabeloner fra dette opgaveark eller egne skabeloner

Form skyen og vedhængene

Sådan gør I:

- Hver elev skal rulle en lerplade ud på ca. 16x10 cm til den lille sky. Hvis I ikke har en lerruller, så brug de tykke pinde til at styre tykkelsen her (se mere under tips sidst i opgaven).
- Herefter skæres skyen ud ved brug af skabelonen og en lerkniv.

- Husk at lave huller til vedhæng/fisk. I kan selv bestemme antallet af huller, mærkerne på skabelonen er kun et forslag.
- Husk at skrive elevens navn på skyen. Læg skyerne til tørring.
- Dernæst rulles en plade ud til udskæring af vedhæng. Denne plade kan godt være tyndere. Hvis I ikke har en lerruller, så brug de tynde pinde på 5 mm til at styre tykkelsen her (se mere under tips sidst i opgaven).
- Fiskene kan dekoreres med aftryk af forskellig slags.
- Lad eleverne eksperimentere med aftryk af modellerpinde og lerslynger.

Differentiering:

Nogle elever kan selv tegne fiskene og skyerne og lave deres egne skabeloner. Der er to skyskabeloner. Den store egner sig bedst til de større elever og den lille sky til de mindre elever. Mængden af dekoration på fiskene kan også variere efter behov.

For de helt små elever kan det være svært at skære fiskene ud efter skabelon. Her kan man bruge en rund udstikker til kager og lave vanddråber i stedet for fisk.

Tørring og forglødning

Nu skal leret tørre. Det tager mindst et par dage.

Herefter forglødes (den første 'for-brænding') skyerne og fiskene. Efter forglødningen er de klar til at blive glaseret.

Glasering og brænding

Når fiskene er forglødet, skal de glaseres. Brug penselglasur til at glasere dem med. Husk at fiskene kun må glaseres på den ene side. Den side skal vende opad i ovnen, ellers smelter glasuren fast til ovnpladen.

Kommer der glasur på bagsiden af fisken, skal det tørres af med en våd svamp.

Fiskene skal nu brændes i keramikovnen ved den temperatur, der er angivet på leret. Lertøj skal brændes ved 1060 grader og stentøj ved 1240-1260 grader.

Samling og montering

Efter glasurbrændingen skal fiskene/vedhængene monteres på skyen, I kan bruge, hvad I har af snore. I eksemplet på billedet er der brugt vokset bomuldssnor.

Praktiske fif til læreren, når I arbejder med ler

Lertyper

I skolesammehæng arbejdes der som udgangspunkt med to lertyper: Lertøjsler og stentøjsler.

Forglødningstemperaturen er ens for begge typer ler, det er kun den afsluttende brændingstemperatur, der adskiller de to lertyper. Begge lertyper skal gennem to brændinger: Forglødning og glasurbrænding.

- Stentøjsler forglødes ved 960 - 980 grader og glasurbrændes ved 1240 - 1280 grader.
- Lertøjsler forglødes ved 960 - 980 grader og glasurbrændes ved 1040 - 1060 grader.

Glasering – hold tjek på forskellen mellem lertøj og stentøj

Glasur og ler skal passe sammen, for glasuren skal have samme toptemperatur som leret. Der findes derfor både lertøjsglasurer og stentøjsglasurer.

Brænd altid glasuren ved den angivne temperatur. Husk altid at skrive toptemperatur på spande, når du oprører en glasur.

Man kan altid se på lerpakken, hvad toptemperaturen på leret er. Er du i tvivl, så brænd leret som lertøjsler. Brænder man lertøjsler ved stentøjstemperatur, risikerer man at ødelægge sin ovn.

Penselglasur

Til denne opgave skal der bruges penselglasurer. Som navnet antyder, pensles glasuren på keramikken med en pensel. Denne teknik er meget enkel at arbejde med, når man laver keramik med børn.

Pladeteknik – tykkelsen skal være helt ens overalt

Pladeteknik er en teknik indenfor keramikken, hvor man arbejder med udrullet ler. Det er vigtigt, at hele pladen ender med at have en fuldkommen ens tykkelse over det hele.

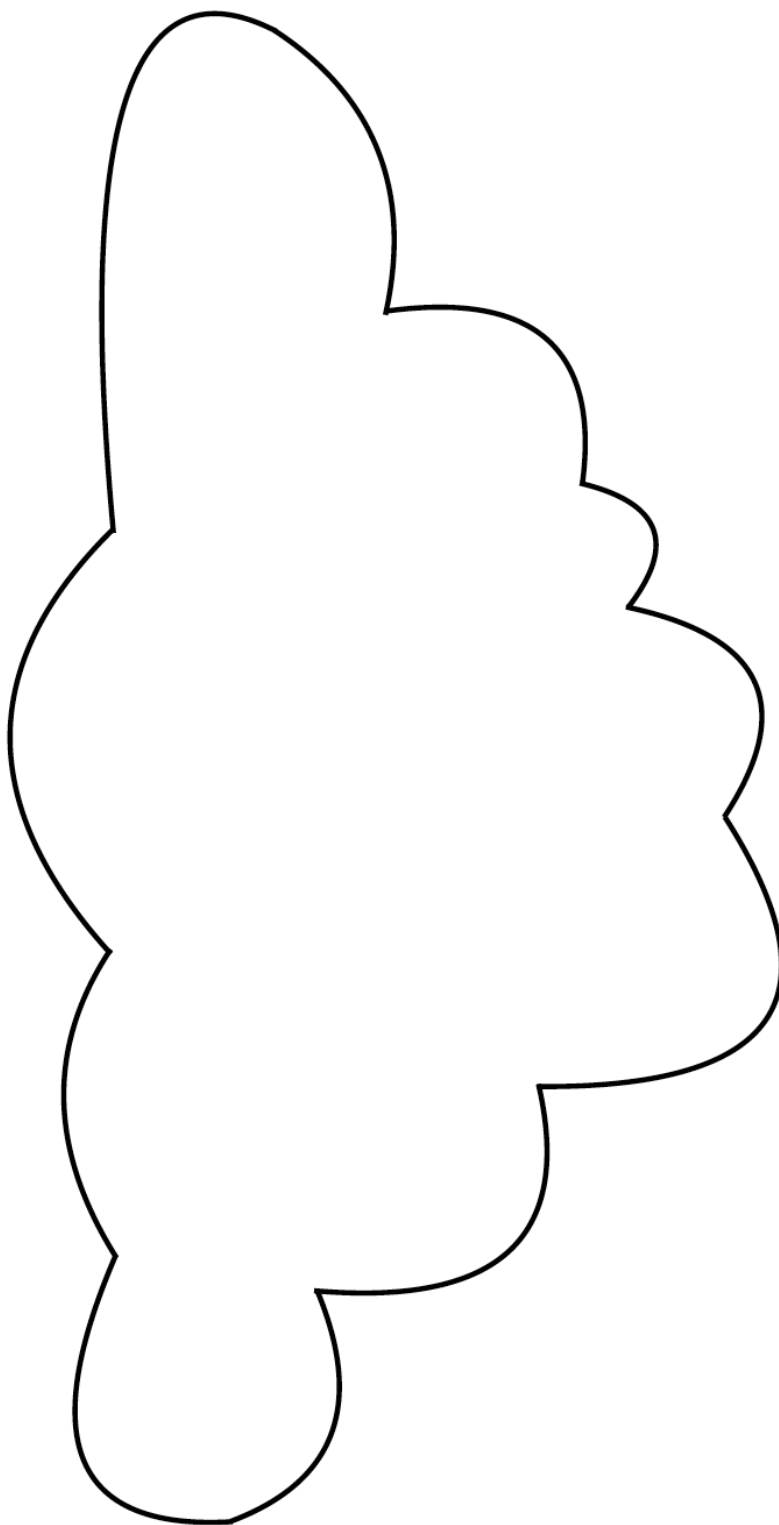
Nogle er måske så heldige at have en lerrulle i deres værksted, men den er meget dyr, og der findes heldigvis billigere alternativer.

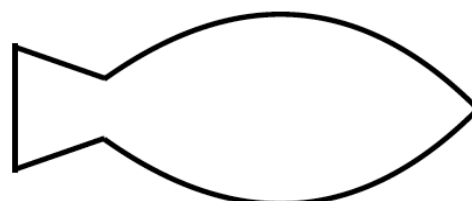
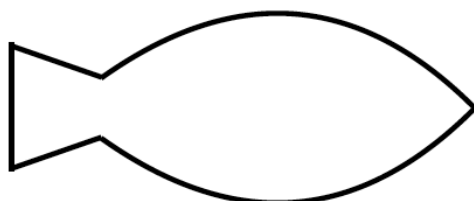
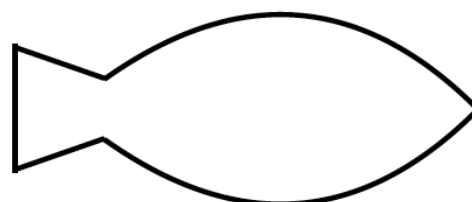
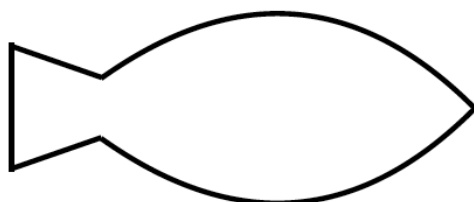
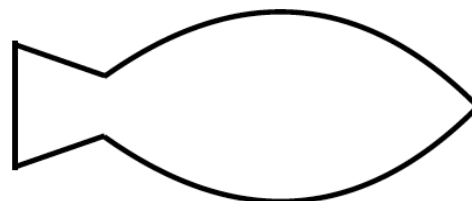
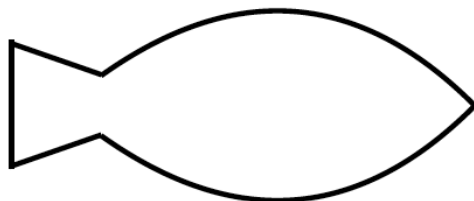
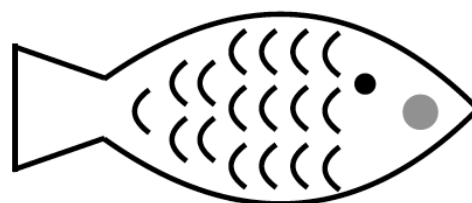
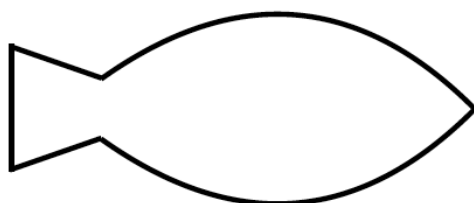
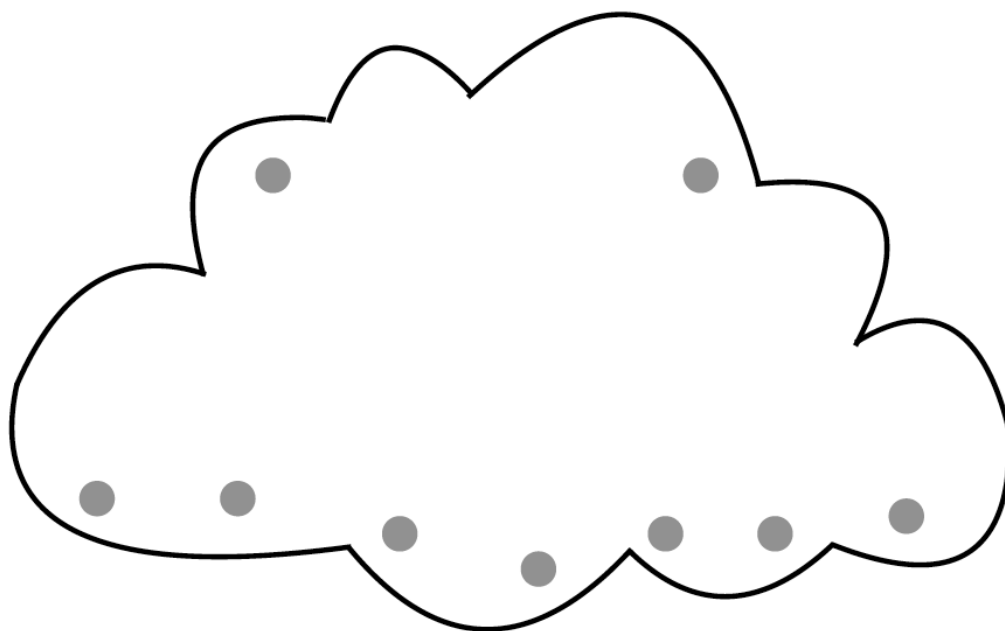
I stedet kan I bruge en kagerulle og målepinde. Med denne teknik ruller man leret ud med en helt almindelig kagerulle – men på hver side af lerpladen lægger man en pind, som rullen kører ovenpå. På den måde kan man styre højden, så hele lerpladen ender med at få fuldkommen ens tykkelse over det hele.

Når pladen er rullet ud lægges skabelonen på pladen og skæres ud.

En tredje mulighed er at købe en gammeldags tøjrulle, de fås brugt til omkring 200-500 kroner, og bruge den til at rulle leret ud i plader. Man skal også her bruge to pinde som regulerer tykkelsen på lerpladen. Leret bankes fladt og lægges mellem to stykker ostelærred med en pind på hver side af leret. Herefter rulles leret igennem tøjrullen, gerne flere gange.

Eksempel på sky for 1.-2. klasse

